

De la civilització mecànica al classicisme bucòlic

Víctor Gayà

Després de 110 anys sense que existís cap versió catalana d'*A cidade e as serras* d'Eça de Queirós, ara, en pocs mesos de diferència, n'han aparegudes dues, l'editada pel *Diari d'Andorra* amb el títol *La ciutat i les muntanyes* i la d'El Gall, editor.

En aquesta obra pòstuma es troben molts dels trets característics de l'autor portuguès, com ara la sàtira social basada en la subtil observació de l'entorn i en la seva descripció realista, però també alguns trets diferencials, com una llibertat més gran dins l'estil naturalista i la utilització d'una anècdota bastant superficial per a exposar el tema etern de la confrontació entre el món urbà i el rural, entre la terra baixa i la muntanya, entre el medi artificial o civilitzat i el medi natural o selvàtic.

Aquí no es presenta cap conflicte destructiu com en *El crim del pare Amaro*, ni cap gran crònica de la decadència i de la ruïna moral com en *Els Maia*. En *La ciutat i les serres*, un aristòcrata lusità viu al París de les innovacions i les avantguardes segons la concepció que "l'home només és superiorment feliç quan és superiorment civilitzat". Però, en realitat, aquí es tracta d'una civilització basada en l'aplicació de la mecànica a tota classe de funció domèstica per insòlita que sigui, i en un ús del coneixement erudit per a l'entreteniment social i el gaudi interpersonal. Òbviament, aquesta no és una visió *realista*, sinó un tractament irònic i caricaturesc d'una realitat circumscrita a una determinada classe social. Per una altra banda, aquesta ironia mai no arriba a fer carn, és a dir, no arriba al sarcasme. Tot i això, el protagonista acaba fart –"quina murga!"– de tot aquest artifici mecànic i social i, aprofitant

La ciutat i les serres

EÇA DE QUEIRÓS

Traducció de Marta Ferré i Antoni Picornell

El Gall Editor

Pollença, 2011

292 pàgines / 20 euros

un esdeveniment familiar i incitat per un amic que es troba a mitjan camí entre el Virgili de Dant i el Sanxo del

Eça de Queirós

Quixot, emprèn una nova vida a les muntanyes del Douro.

Així, doncs, la primera part de la novel·la, que transcorre a París, descriu amb una ironia deliciosa una mena de museu de la invenció, com també un escenari convenientment decorat perquè hi actuïn uns personatges que sembla que no hagin de tenir més vida que la de damunt les taules. A la segona part, per contra, el panorama s'eixampla no únicament pel que fa a la percepció geogràfica, sinó també a la humana: ja no hi ha decorats, ni vestuaris d'òpera, ni actors, sinó naturalesa lliure i persones mogudes pel mateix flux de la naturalesa, amb tota la seva riquesa i la seva misèria. Tanmateix, aquesta segona part, més descriptiva, més lenta, menys incisiva i desvergonyida, no deixa de ser un cant bucòlic que no és pertorbat ni per la penúria d'unes gentes secularment menystingudes i ara generosament rescatades pel protagonista, ni tampoc per algunes fantasies que té el senyor d'aquelles terres quan vol transformar el territori selvàtic en una mena de camp industrial. En conseqüència, la força argumental decau i només la mestria narrativa d'Eça de Queirós evita que es converteixi en un simple i temperat elogi de la vida natural.

No obstant això, també en aquesta segona part, encara que no tant com a la primera, el text es troba salpebrat de *filosofies* que transiten, sense aprofundiments ensopidors, tant pel goig de la civilització o l'estímul del coneixement, com pel consolador pessimisme que des de l'Eclesiastès fins a Schopenhauer han convertit els mals individuals en una llei universal.

En suma, una interessant recuperació –i doblement– d'un valuós text que conjuga la notícia d'una època i d'uns marcs geogràfics determinats amb una ironia amable mitjançant la qual la novel·la manté la seva actualitat: llavors, com ara, fer befa de la tecnologia i els seus abusos, no vol dir estar disposats a prescindir-ne; llavors, com ara, cantar les bondats de la natura no implica la voluntat de protegir-la.